

ՔՐԻՍՏՈՍԻ Ս. ՅԱՅՏՏՈՒԹԻՒՆԸ.

«Եւ րդիւնցե զաւագան յարմատոյն
Յեսակայ, եւ ելցե ծաղիկ յարմատոյ անտի ...
Եւ եղիցի արդարութիւն ածեալ ընդ մեջ իւր,
եւ ճշմարտութեամբ պատեալ զկողս իւր: Եւ
ճարակեցե զայլ ընդ զաւին, եւ ինձ առ ու-
րու մակաղեցի, եւ որք եւ ցույ եւ աւիւծ
ի միասին ճարակեցին, եւ մանուկ մասայ
ածցե զնոսա»:

Եսայի ժԱ. 1, 5, 6:

Ո՞վ իւր կեանքում չի ունեցել յա-
ճախ րուպէներ, երբ ճնշուած ամե-
նօրեայ հոգեւորի ներքոյ, ձանձրացած յեղ-
յեղուկ բաղդի խաղերից ու աշխարհում թա-
գաւորող ստութեան դէմ մաքառելուց, մի
անպատում վիշտ, մի հեղձուկ թախիժ զգա-
լով իւր սրտի խորքում եւ դուրսը իւր շրջա-
պատի մէջ ոչինչ միտթարութիւն չգտնելով՝
տենչանօք փափագում է թողնել, հեռանալ,
մի այլ երջանիկ աշխարհ փոխադրուել, ուր
անթաւառ գարուն է, հոգեւոր չկան, վերա-
ցուած է ամեն վիշտ ու նեղութիւն, մարդիկ
իրեւ անմեղ դառներ են ապրում՝ առանց
նախանձի, առանց միմեանց զրկելու՝ սիրոյ,
արդարութեան եւ ճշմարտութեան օրէնքներ-
ով: Բոլոր հին ազգերի մէջ կան զրոյցներ,
որոնք այդպիսի մի գեղեցիկ աշխարհի մարդ-
կութեան կեանքի մի այդպիսի բաղաւոր

դարերջանի պատմութիւնն են անում. բայց
այդ բոլոր պատմութիւնները երեւակայու-
թեան ծնունդ են լոկ՝ երբեք չիրականացած
եւ իսկապէս անիրագործելի ունայն ցանկու-
թեանց արտայայտութիւն. մինչդեռ վերեւ
յառաջ բերած առղիւրի մէջ մարդարէն կեն-
դանի իրականութեան մասին է խօսում՝ մի
հրաշալի իրականութեան, որի պատկերը դա-
րեր առաջ տեսել էր նա իւր՝ աստուածային
իմաստութեան ճառագայթներով լուսաւո-
րուած, հոգու մէջ, եւ որ մեզ համար պատ-
կեր չէ այլեւս՝ անհասանելի ազգային տնկա-
լութիւն, այլ անցեալ պատմութեան մի
պայծառ էջն է, որ շարունակում է կենդանի
մնալ յաւիտեանական ներկայում, որ կարող
է ամեն րոպէ բանալ մեր առաջ իւր բերած
երանութիւնները:

Յիրաւի, ճշմարիտ չէ՞ միթէ, որ քրիս-
տոնեայն ունի կեանքի այնպիսի ժամեր, երբ
նա մի երանական աշխարհի մէջ է ապրում,
որ երկնային խաղաղութիւն եւ անբացատրելի
հրճուանք կարող է տիրել նորա հոգուն նաեւ
այնպիսի ժամանակ, երբ դուրսը ոչ գարուն
է ծաղկում, ոչ թռչուններ են քաղցր երգում,
ոչ ծաղիկներ անուշ բուրմունք արձակում, այլ
դաժան ձմեռն է գուցէ, մառախուղ եւ ցուրտ,
կարիք եւ աղքատութիւն:—Յիշենք այն ան-
մոռաց երեկոները, երբ մենք դեռ իրեւ մա-
տաղ մանուկներ, նաւակատեաց սեղանի առաջ
երգում էինք եւ լսում ուրիշ մեզ նման մա-
նուկների անմեղ երգը, «Խորհուրդ մե՛ծ եւ
զբանչելի, որ յայսմ առուր յայանեցաւ», այն
հրաշալի առաւօտները, երբ մեզ զարթեցնում

էին սովորականից վաղ, շատ վաղ, ու ժամ էին տանում. դուրսը ցուրտն էր, մոռթ, բայց այնտեղ ժառնում հարկւրաւոր, հաղարաւոր մոմեր էին վառուում խորհրդաւոր լոյս և ջերմութիւն սփռում... լոյս և ջերմութիւն մեր մանկական հոգւոյ մէջ, որ յաւիտեան անշիջանելի պէտք է մնայ, եթէ դառնանք և լինինք կրկին իբրեւ անմեղ մանուկներ...

Որչափ աւելի գեղեցիկ էր և փառաւոր արդեօք այն երեկոն, երբ այս սքանչելի խորհուրդն առաջին անգամ յայտնուեցաւ աշխարհին, երբ աղքատ մուրքի մէջ գրած էր այն հրաշալի Մանուկը, որ խաղաղութեան իշխան պէտք է լինէր՝ դայլը գառան հետ ճարակել տալով առիւծը որթի հետ, հաշտ ու հնազանդ, միատեղ վարելով... իսկ հրեշտակները երգում էին վերելից, բայց թեպէտ հովիւները ձայնակցում ներքեից՝ Փառք ի բարձունս Աստուծոյ, և յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն... Որչափ պայծառ էր և գեղեցիկ նաեւ այն առաւօտը, երբ աստուածային Մանուկը լցեալ արդէն հասակաւ և շնորհօք, բայց հեղ և խոնարհ միշտ իբրեւ անմեղ մանուկ, իբրեւ անարատ գառն Աստուծոյ՝ յայտնուեցաւ Եփրատի խաղաղ ափերում, ապաշխարութեան մկրտութիւն ընդունելու ԅովհաննէս Մկրտչից:

Զուր տեղը չէ, որ Հայաստանեայց ս. Եկեղեցին այդ երկու սրբազան յիշատակները միացնում է ի մի անբաժան տօն սուրբ Եպփանուքեան. Բեթղեհեմի այրից սկսած մինչև Եփրատի ափը մի լուսաւոր յայտնութեան անընդհատ շրջան է, որի վերայ երկնքից ծագած Արեգակը խաղաղութեան լոյս է սփռում և մարդոց ի հաճութիւն հրաւիրում՝ հրաւիրում գանել իրենց որոնած երջանկութիւնն այն երանաւետ աշխարհի մէջ, ուր թաղաւորում է արդարութեան և ճշմարտութեան ուսուցիչը՝ մանուկ Բրիստոս, աշխարհի մեղքը իւր վերայ վերցնող Աստուծոյ գառը Բրիստոս:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻ 2. *

«Ակիգրն աւեսարանի Յիսուսի Գրիստոսի Որդոյ Աստուծոյ, որպէս և գրեալ է ի մարգարէս. Անաւասիկ ևս առաքեալ գրեւշտակ իմ առաջի իոյ, որ հանդիմանացի զանապարհս քո առաջի իոյ. Զայն բարբառոյ յանապաշտ պատմաստ արարեալ զանապարհ Տեառն ևս ողիկ արարեալ զշաղիս մորա: Եւ եղև՝ զի Յովհաննէս միշտ էր և քաղեր միջնորին ապաշխարութեան ի բողոքիս մեղաց:»

Ժամանակակից քննադատների մեծագոյն մասը մեր կանոնական չորս աւետարանների մէջ ամենահինը համարում է Մարկոսի աւետարանը, և ահա այդ աւետարանի սկզբում կարգում ենք յառաջ բերած աղբերը, որոնց ուղիղ իմաստը որոշելու համար դարերի ընթացքում հաղարաւոր մեկնաբաններ զործ են դրել իրենց սրամտութիւնը, սակայն զեռ այժմ հաստատ կարելի չէ ասել, թէ նոցա տուած բազմաթիւ բացատրութիւններից ո՞րն է ուղիղը: Առաջին դժուարութիւն պատճառող հանգամանքն այն է, որ թէ յունարէն բնագրի ամենահին ձեռագիրները և թէ թարգմանութիւնները մի քանի կարեւոր կէտերում տարբեր ընթերցուածներ են ներկայացնում: Այսպէս՝ փոխանակ «ի մարգարէս» գրեթէ բոլոր հին (ինչպէս նաեւ հայերէն մի քանի**) ձեռագիրների մէջ կարգում ենք «յեսայի մարգարէս. «և» պակաս է մի քանի նշանաւոր ձեռագիրների մէջ «քարոզէր» բառից առաջ, որով մեծ փոփոխութիւն կարող է յառաջ գալ բնագրի իմաստի մէջ. այլ և մի շարք ձեռագիրներում «Յիսուսի Բրիստոսի» խօսքերից յետոյ պակաս է «Որդւոյ Աստուծոյ», պակաս է բնագրի մէջ հայերէնի «և»-ը՝ «եղև զի Յովհաննէս» նախադասութեան սկզբում:

Ընդհանուր առմամբ ներկայ հաստուածը երեք կերպ հասկանալ կարելի է: Սոր մեկնաբաններից շատերը վերջակէտ են գնում՝

* Մենք նպատակ ենք դնում ստուգել մի շարք յոյուածներ սկսել, որով պէտք է ծառայեն աւեսարանի դժուարութեան կամ բխրիւմացութեան երկակայ հաստատներ պարզաբանելու և նոցա կրօնական-բարոյական բովանդակութիւնը խորհրդածութեան կիսը դարձնելու:

** Տես. Զօհրայիսն հրատ. Աստուածաշունչ. Ծան.

